

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет
Кафедра пропедевтики хірургічної стоматології

«УЗГОДЖЕНО»

Гарант освітньо-професійної програми
«Стоматологія»

_____ О.В. Шешукова

« ____ » _____ 2024 року

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова вченої ради
міжнародного факультету

_____ Л.В. Буря

Протокол від 30 серпня 2024 р. № 1

СИЛАБУС

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА (КЛІНІЧНЕ НАВЧАННЯ)
нормативна дисципліна

рівень вищої освіти

галузь знань

спеціальність

кваліфікація освітня

кваліфікація професійна

освітньо-професійна програма

форма навчання

курс та семестр вивчення навчальної
дисципліни

**Модуль 2. Навчальна практика (клінічне навчання) з хірургічної
стоматології.**

другий (магістерський) рівень вищої
освіти

22 «Охорона здоров'я»

221 «Стоматологія»

магістр стоматології

лікар-стоматолог

«Стоматологія»

денна

III курс 6 семестр

«УХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри

пропедевтики хірургічної стоматології

Зав. кафедри _____ В.М. Новіков

Протокол від 28 серпня 2024 № 1

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Прізвище, ім'я, по батькові викладача (викладачів), науковий ступінь, учене звання	Новіков Вадим Михайлович Панькевич Артур Іванович Дубровіна Олена Віталіївна Резвіна Катерина Юріївна Гоголь Андрій Михайлович Колісник Інна Анатоліївна Горбаченко Олег Борисович.	д. мед. н. к. мед. н. к. мед. н. к. мед. н. к. мед. н. к. мед. н. к. мед. н.	професор доцент доцент доцент доцент доцент
Профайл викладачів	Викладачі кафедри		
Контактний телефон	+380532565130 +380981086625 +380994653422		
E-mail:	khirstom@ukr.net		
Сторінка кафедри на сайті ПДМУ	Сторінка кафедри		

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг навчальної дисципліни, зокрема модуля 2

Кількість кредитів / годин – 2,0 кредитів ЄКТС / 60, із них:

Лекції (год.) – робочою навчальною програмою не передбачено.

Практичні заняття (год.) – 32.

Самостійна робота (год.) – 28.

Вид контролю – ПМК.

Політика навчальної дисципліни

При вивченні навчальної дисципліни «Навчальна практика (клінічне навчання)» модуля 2 Полтавського державного медичного університету викладачі, здобувачі освіти діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу Полтавського державного медичного університету положення про організацію освітнього процесу ([1](#)), робочої програми навчальної дисципліни «Хірургічна стоматологія», Положення про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти та співробітників Полтавського державного медичного університету ([2](#)), Положення про організацію самостійної роботи здобувачів освіти Полтавський державний медичний університет ([3](#)) правил внутрішнього розпорядку для здобувачів освіти Полтавського державного медичного університету ([4](#)), Положення про організацію та методику проведення оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університету ([5](#)), Положення про відпрацювання пропущених занять і незадовільних оцінок здобувачами вищої освіти Полтавського державного медичного університету ([6](#)), Положення про порядок формування індивідуальних

освітніх траєкторій здобувачами освіти ПДМУ (7), Положення про порядок перезарахування навчальних дисциплін та визначення академічної різниці (8), Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (9), Положення про рейтинг здобувачів вищої освіти Полтавського державного медичного університету (10), Положення про матеріальне заохочування за успіхи у навчанні здобувачів освіти Полтавського державного медичного університету (11), та ін.

Протягом навчання здобувачам освіти неприпустимо пропускати чи запізнюватися на заняття, слід дотримуватися правил поведінки та деонтологічних норм при спілкуванні з хворими. Заняття необхідно відвідувати у належній формі одягу, регулярно готувати теоретичний матеріал, під час опитування відключати мобільні пристрої.

Опис навчальної дисципліни (анотація)

Хірургічна стоматологія – одна з самостійних клінічних дисциплін стоматології, що вивчає хірургічні захворювання і ушкодження зубів, органів порожнини рота, обличчя і шиї, кісток лицевого скелета, при яких необхідне комплексне лікування. Серед методів такого лікування оперативні втручання – провідні.

Предметом вивчення модуля 2 на III курсі є засвоєння технологій місцевої анестезії у щелепно-лицевій ділянці, операції видалення зуба та зубозберігаючих оперативних втручань, діагностування ускладнень місцевого знеболювання та операції видалення зуба, надання допомоги у випадку їх виникнення.

Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни (міждисциплінарні зв'язки)

Пререквізити

Засвоєння модуля 2 базується на знаннях отриманих при вивченні анатомії та гістології, фізіології тканин і органів щелепно-лицевої ділянки, патологічної анатомії, патологічної фізіології, фармакології, медичної фізики, біологічної та біоорганічної хімії, мікробіології, вірусології та імунології й інтегрується з цими дисциплінами.

Постреквізити

Знання необхідні для подальшого вивчення хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії (інтернатура, клінічна ординатура). Здобувачі освіти повинні знати методики місцевого знеболення, засвоїти хірургічний стоматологічний інструментарій і техніку операції видалення зуба та інших втручань, знати клініку, діагностику, та запропонувати методи лікування періодонтиту, періоститу, остеомієліту та їх ускладнень.

Мета та завдання навчальної дисципліни, в тому числі модуля 2.

Метою навчальної дисципліни є навчити здобувачів освіти 3 курсу стоматологічного факультету теорії, практичним навичкам з дисципліни «хірургічна стоматологія».

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- вивчення способів проведення місцевого та загального знеболення в практиці хірурга-стоматолога, засвоєння технології операції видалення зуба;
- вивчення симптоматики невідкладних станів в практиці хірурга-стоматолога, надання невідкладної допомоги;
- вивчення особливостей клініки, діагностики, лікування та профілактики гнійно-запальних захворювань щелепно-лицевої ділянки, та їх ускладнень (абсцес головного мозку, тромбози вен обличчя та печеристого синусу, медіастиніти, тощо);
- вивчення методів діагностики та лікування абсцесів та флегмон голови та шиї;
- вивчення запальних процесів СНЩС, гайморових (верхньощелепних) пазух, слинних залоз.

Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (інтегральна, загальні, спеціальні):

Дисципліна, в тому числі модулі 1,2, забезпечує набуття здобувачам освіти компетентностей:

- **Інтегральна:** здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.
- **Загальні:**
 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
 3. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.
 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
 5. Здатність спілкуватися англійською мовою. Здатність використовувати міжнародні греко-латинські терміни, скорочення і кліше у фаховому усному й писемному мовленні.
 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
 7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
 8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
 9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
 10. Здатність бути критичним і самокритичним.
 11. Здатність працювати в команді.
 13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- **Спеціальні (фахові, предметні):**
 1. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.

2. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.
3. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.
4. Спроможність планувати та проводити заходи із профілактики захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
5. Спроможність до проектування процесу надання медичної допомоги: визначати підходи, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
6. Спроможність визначати раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
7. Спроможність визначати тактику ведення пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області з супутніми соматичними захворюваннями.
8. Спроможність виконувати медичні та стоматологічні маніпуляції.
12. Спроможність до організації та проведення скринінгового обстеження в стоматології.
13. Спроможність оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне).
14. Спроможність ведення нормативної медичної документації.
15. Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.

Програмні результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна, в тому числі модуль 2

1. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз стоматологічного захворювання (за списком 2).

2. Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лицевої ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 5).

3. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні) за списком 5, пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини і щелепно-лицевої області для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).

4. Визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).

5. Встановлювати діагноз невідкладних станів за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, нестачі інформації та обмеженого часу (за списком 4).

6. Планувати та втілювати заходи профілактики стоматологічних захворювань серед населення для запобігання розповсюдження стоматологічних захворювань.

7. Аналізувати епідеміологічний стан та проводити заходи масової й індивідуальної, загальної та локальної медикаментозної та немедикаментозної профілактики стоматологічних захворювань.

8. Визначати підхід, план, вид та принцип лікування стоматологічного захворювання (за списком 2) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

9. Визначати характер режиму праці, відпочинку та необхідної дієти при лікуванні стоматологічних захворювань (за списком 2) на підставі попереднього або остаточного клінічного діагнозу шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

10. Визначати тактику ведення стоматологічного пацієнта при соматичній патології (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

11. Проводити лікування основних стоматологічних захворювань за існуючими алгоритмами та стандартними схемами під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).

13. Визначати тактику надання екстреної медичної допомоги, використовуючи рекомендовані алгоритми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу (за списком 4).

14. Аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій.

15. Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення в умовах медичного закладу за стандартними методиками.

16. Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.

18. Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.

19. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.

20. Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

21. Виконувати медичні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу (за списками 2, 2.1) для різних верств населення та в різних умовах (за списком 6).

22. Виконувати медичні стоматологічні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу (за списками 2, 2.1) для різних верств населення та в різних умовах (за списком 7).

23. Виконувати маніпуляції надання екстреної медичної допомоги, використовуючи стандартні схеми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану (за списком 4) в умовах обмеженого часу (за списками 6, 7).

24. Розробляти заходи щодо організації, інтеграції надання стоматологічної допомоги населенню та проводити маркетинг медичних, в тому числі стоматологічних послуг в умовах функціонування закладу охорони здоров'я, його підрозділу, в конкурентному середовищі.

Результати навчання для дисципліни:

по завершенні вивчення модуля 2 «Навчальна практика (клінічне навчання) з хірургічної стоматології» здобувачі освіти повинні

знати:

- анатомо-фізіологічні, вікові та статеві особливості здорового та хворого організму людини, взаємозв'язок функціональних систем організму і рівня їх регуляції; причини виникнення патологічних процесів в організмі, механізм їх розвитку і клінічних проявів, клініко-лабораторні симптоми захворювань і їх синдроми;
- методи обстеження хворих лікарем-стоматологом; значення спеціальних та допоміжних методів дослідження для диференціальної діагностики стоматологічних захворювань; рентгеновську семіотику захворювань зубів і навкол зубних тканин;
- методи знеболення та реанімації в умовах стоматологічної поліклініки та стаціонару; показання та протипоказання до оперативних втручань в умовах амбулаторії та стаціонару;
- етіологію та патогенез основних стоматологічних захворювань, їх вплив на органи і системи людського організму, клінічні прояви стоматологічної патології в щелепно-лицевій ділянці, показання до застосування хірургічних методів лікування в стоматології;
- профілактику, клініку та лікування запальних процесів щелепно-лищевої ділянки, захворювань скронево-нижньощелепового суглобу, слинних залоз.

вміти:

- проводити обстеження пацієнта і заповнювати медичну документацію;
- доповісти про хворого викладачеві;
- обґрунтувати діагноз та скласти план лікування;
- інтерпретувати дані рентгенологічних методів дослідження;
- застосовувати основні принципи асептики та антисептики в умовах амбулаторії та хірургічного стоматологічного стаціонару;
- застосовувати різні види місцевого знеболення;
- надавати невідкладну допомогу;
- виконати операцію видалення зуба;
- діагностувати запальні захворювання щелепно-лицевої ділянки.

Тематичний план лекцій (за модулями) із зазначенням основних питань, що розглядаються на лекції

Робочою навчальною програмою не передбачено

Тематичний план семінарських занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на семінарському занятті

Робочою навчальною програмою не передбачено

Тематичний план практичних занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на практичному занятті

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 2.		
Навчальна практика (клінічне навчання) з хірургічної стоматології.		
1.	Методики знеболення під час оперативних втручань на верхній щелепі. Центральні анестезії. Самостійна робота студентів з прийому та курації хворих в поліклініці. – Топографо-анатомічні особливості будови крилоподібно-піднебінної ямки і верхньощелепного нерва та зони іннервації його гілок. – Показання до виконання крилопіднебінної анестезії. – Шляхи проведення крилопіднебінної анестезії. – Особливості проведення центрального (стовбурового) провідникового знеболювання у крилоподібно-піднебінній ямці. – Медикаментозне та інструментальне оснащення для проведення крилопіднебінної анестезії.	2
2.	Методики знеболення під час оперативних втручань на верхній щелепі. Внутрішньоротові та позаротові периферичні анестезії. – Гілки верхньощелепного нерва та зона їх іннервації. – Блокада верхніх задніх альвеолярних нервів. – Блокада підчонаймкового нерва. – Блокада задніх верхніх альвеолярних нервів. – Блокада носопіднебінного нерва. – Блокада великого піднебінного нерва.	2
3.	Методики знеболення при оперативних втручаннях на нижній щелепі. Центральні анестезії. – Будова та топографія нижньощелепного нерва. – Чутливі та рухові гілки нижньощелепного нерва та їх топографія. – Надвилічний, підвилічний, орбітальний та піднижньощелепний шляхи центральної анестезії нижньощелепного нерва. – Показання до застосування центральної анестезії на нижній щелепі.	2
4.	Методики знеболення при оперативних втручаннях на нижній щелепі. Внутрішньоротові та позаротові периферичні анестезії. – Види внутрішньоротових периферичних анестезій на нижній щелепі. – Способи виконання анестезій біля мандибулярного отвору. – Торусальна анестезія. – Ментальна анестезія.	2

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	– Щічна анестезія. – Язикова анестезія. – Методики виключення термінальних гілочок нижньощелепного нерва. Показання для застосування інфільтраційної анестезії при операціях в ділянці нижньої щелепи і прилеглих м'яких тканинах.	
5.	Ускладнення під час місцевого знеболення. Діагностика, лікування. Практичні заходи з їх попередження. – Ускладнення загального характеру. – Ускладнення місцевого характеру. – Діагностика загальних ускладнень. – Надання невідкладної допомоги при виникненні ускладнень загального характеру. – Діагностика ускладнень місцевого характеру. – Допомогу при ускладненнях місцевого характеру. – Методи профілактики виникнення ускладнень місцевого характеру.	2
6.	Операція видалення зуба. Показання та протипоказання, етапи. – Особливості будови верхньої та нижньої щелеп та зубів. – Показання та протипоказання до операції видалення зуба. – Встановлення показань та протипоказань до її проведення. – Підготовчий етап: обстеження, підготовка хворого, обробка операційного поля та обробка рук хірурга. – Виконання етапів операції видалення зуба.	2
7.	Методика типового видалення зубів та коренів на верхній щелепі. Інструментарій для видалення зубів та коренів на верхній щелепі. – Будова зубів верхньої щелепи. – Анестезії для видалення різних груп зубів на верхній щелепі. – Загальні принципи будови щипців та елеваторів для видалення зубів і коренів на верхній щелепі. – Особливості видалення різців верхньої щелепи. – Особливості видалення іклів верхньої щелепи. – Особливості видалення премолярів верхньої щелепи. – Особливості видалення молярів верхньої щелепи.	2
8.	Методика типового видалення зубів та коренів на нижній щелепі. Інструментарій для видалення зубів та коренів на нижній щелепі. – Будова зубів нижньої щелепи. – Анестезії для видалення різних груп зубів на нижньої щелепі. – Загальні принципи будови щипців та елеваторів для видалення зубів і коренів на нижньої щелепі. – Особливості видалення різців нижньої щелепи. – Особливості видалення іклів нижньої щелепи. – Особливості видалення премолярів нижньої щелепи. – Особливості видалення молярів нижньої щелепи.	2
9.	Атипове видалення зуба. Методика альвеолотомії та альвеолектотомії. Догляд за післяопераційними хворими. Загоювання ран. – Підготовка хворого до операції атипового видалення зубів і коренів.	2

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	– Інструментарій для атипового видалення зубів і коренів. – Методики, що застосовуються при складному видаленні окремих груп зубів і їх коренів на верхній і нижній щелепі. – Методики атипового видалення окремих груп зубів і їх коренів на верхній і нижній щелепі. – Особливості видалення ретинованих зубів на верхній і нижній щелепі. – Стадії та особливості загоювання ран після операції видалення зуба.	
10.	Ускладнення під час операції видалення зуба. Діагностика, лікування. Практичні заходи з їх попередження. – Частота та структура ускладнень операції видалення зуба. – Вплив суб'єктивних та об'єктивних факторів на розвиток ускладнень. – Особливості видалення зубів у хворих з супутніми захворюваннями. – Допомога при загальних ускладненнях операції видалення зуба. – Структура місцевих ускладнень: перелом коронки зуба або його кореня, вивих та перелом сусідніх зубів, зміщення зубів у товщу м'яких тканин, відламування ділянок кісткової тканини, відлом горба верхньої щелепи, перелом нижньої щелепи, порушення цілісності дна гайморової порожнини, попадання кореня в гайморову пазуху, вивих нижньої щелепи, розрив слизової оболонки, порушення чутливості (парестезія, гіпестезія) нерва, кровотеча.	2
11.	Ускладнення після операції видалення зуба. Діагностика, лікування. Практичні заходи з їх попередження. – Місцеві ускладнення, що виникають після видалення зубів, причина, профілактика. – Лікування лункової кровотечі, альвеоліта, неврита ямкового нерва.	2
12.	Утруднене прорізування зубів "мудрості". Перикороніт. Клініка, діагностика ускладнень, лікування. Показання до видалення та методика атипового видалення. – Класифікація запальних ускладнень при прорізуванні зуба «мудрості». – Етіологія та патогенез утрудненого прорізування нижніх третіх молярів. – Клініка, основні симптоми перикороніту. – Невідкладна допомога і лікування при утрудненому прорізуванні нижніх третіх молярів.	2
13.	Гострий періодонтит. Клініка, діагностика, лікування. – Особливості будови та функції періодонту. – Етіологія, патогенез, класифікація, клініка гострого періодонтиту. – Лікування гострого періодонтиту.	2
14.	Хронічний періодонтит. Одонтогенна гранульома щелепно-лищевої ділянки. Клініка, діагностика, лікування. – Етіологія, патогенез. – Клініко-рентгенологічна класифікація хронічного періодонтиту. – Клінічний перебіг різних форм хронічного періодонтиту.	2

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
15.	Хірургічні методи лікування хронічного періодонтиту. Резекція верхівки кореня, гемісекція, коронорадикулярна сепарація, реплантація, імплантація. – Особливості розташування коренів зубів верхньої щелепи. – Особливості розташування коренів нижньої щелепи. – Різновиди хірургічних методів лікування хронічного періодонтиту: резекція верхівки кореня, гемісекція, коронорадикулярна сепарація, реплантація, імплантація. – Показання та протипоказання до проведення хірургічних методів лікування хронічних періодонтитів. – Ускладнення їх профілактика.	2
16.	Одонтогенний періостит щелеп. Класифікація, клініка, діагностика, лікування, ускладнення, їх профілактика. – Етіологія та патогенез одонтогенного періоститу щелеп. – Класифікація періоститів щелеп. – Клініка, гострих форм періоститу. – Класифікація, клініка діагностика, лікування хронічних періоститів.	2
Разом		32

Опрацювання тем, що не входять до плану аудиторних занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
Модуль 2.		
Навчальна практика (клінічне навчання) з хірургічної стоматології.		
1.	Організація хірургічного відділення (кабінету) стоматологічної поліклініки та стоматологічного стаціонару. - забезпечення, документація амбулаторного стоматологічного кабінету і відділення, - знайомство зі структурою відділення щелепно-лищевої хірургії у клінічній лікарні, - історія та досягнення кафедри.	0,5
2.	Загальне знеболення. - види, методи, показання та протипоказання, - особливості проведення загального знеболення під час операцій на обличчі та в порожнині рота в стаціонарі і поліклініці, - ускладнення, їх профілактика та лікування, - премедикація при оперативних втручаннях в щелепно-лищевій ділянці, - нейролептанальгезія.	0,75
3.	Хвороби прорізування зубів. - дистопія, ретенція, - клініка, діагностика, - методи хірургічного лікування.	1
4.	Загальні клінічні ознаки, прийоми діагностики запальних процесів щелепно-лищевої ділянки.	1

№ з/п	Тема	Кількість годин
	- поняття про запальний інфільтрат, - відмінності між інфільтратом та набряком, - загальні ознаки гнійного запалення, - місцеві ознаки гнійного запалення, - діагностичні прийоми.	
5.	Гематогенний, контактний та травматичний остеомієліт щелеп. Етіологія, патогенез. Клініка, діагностика, лікування. - особливості етіології і патогенезу контактного остеомієліту щелеп, - особливості етіології і патогенезу травматичного остеомієліту щелеп, - клінічні ознаки контактного та травматичного остеомієліту щелеп, диференціальна діагностика, - профілактика та лікування контактного та травматичного остеомієліту щелеп.	1

Індивідуальні завдання

Модуль 2

Практичне заняття №1

- Реферат на тему: «Особливості іннервації тканин верхньої щелепи».
- Таблиця-схема: «Топографія верхньощелепного нерву», «Внутрішньоротовий спосіб туберальної анестезії», «Позаротовий спосіб туберальної анестезії», «Палатинальна анестезія».

Практичне заняття №2

- Реферат на тему: «Особливості іннервації тканин верхньої щелепи».
- Таблиця-схема: «Топографія верхньощелепного нерва», «Внутрішньо-ротові способи підчонамкової анестезії», «Позаротові способи підчонамкової анестезії», «Внутрішньо-ротовий спосіб різцевої анестезії», «Поза-ротові способи різцевої анестезії».

Практичне заняття №3

- Реферат на тему: «Особливості топографії трійчастого нерва».
- Таблиця-схема: «Топографія верхньощелепного нерву», «Топографія нижньо-щелепного нерва», «Визначення траго-орбітальної лінії».

Практичне заняття №4

- Реферат на тему: «Особливості іннервації тканин нижньої щелепи», «Внутрішньо-ротові способи знеболення тканин нижньої щелепи».
- Таблиця-схема: «Топографія нижньощелепного нерву», «Внутрішньоротові способи мандибулярної анестезії», «Методика торусальної анестезії», «Внутрішньо-ротовий спосіб ментальної анестезії».

Практичне заняття №5

- Реферат на тему: «Загальні ускладнення, що виникають під час проведення місцевого знеболення», «Місцеві ускладнення під час проведення та після виконання анестезії».
- Таблиця-схема: «Топографія нижньощелепного нерву», «Топографія інфраорбітального отвору».

Практичне заняття №6

- Реферат на тему: «Особливості підготовки до операції видалення зуба хворих гіпертонічною хворобою, інфарктом міокарда, інсультом, лейкозом».
- Таблиця-схема: «Способи тримання щипців, переваги та недоліки»

Практичне заняття №7

- Реферат на тему: «Топографічні особливості кортикальної та губчастої кісткової тканини верхньої щелепи».
- Таблиця-схема: «Особливості взаєморозміщення верхньощелепного синуса та молярів верхньої щелепи».

Практичне заняття №8

- Реферат на тему: «Топографічні особливості кортикальної та губчастої кісткової тканини нижньої щелепи».
- Таблиця-схема: «Особливості взаєморозміщення нижньощелепного каналу та молярів нижньої щелепи».

Практичне заняття №10

- Реферат на тему: «Принципи серцево-легеневої реанімації».
- Таблиця-схема: «Штучна вентиляція легень», «Зовнішній масаж серця».

Практичне заняття №11

- Реферат на тему: «Причини виникнення кровотечі після операції видалення зуба».
- Таблиця-схема: «Класифікація альвеоліту», «Позаротовий метод ментальної анестезії».

Практичне заняття №12

- Стендова доповідь «Класифікація хвороб прорізування зубів», «Шляхи розповсюдження гнійної інфекції у щелепно-лицевій ділянці», «Сучасні методи додаткового обстеження при хворобах прорізування зубів», збір ілюстративного матеріалу (фотографії та рентгенограми тематичних хворих), оформлення тематичного альбому.

Практичне заняття №13

- Реферат на тему: «Класифікація періодонтиту».
- Таблиця-схема: «Шляхи розповсюдження гнійної інфекції у щелепно-лицевій ділянці».

Практичне заняття №14

- Реферат на тему: «Особливості рентгенологічної діагностики хронічних періодонтитів».
- Таблиця-схема: «Класифікація гострих та хронічних періоститів».

Практичне заняття №15

- Реферат на тему: «Хірургічні втручання при хронічному періодонтиті».
- Таблиця-схема: «Етапи операції резекції верхівки кореня», «Етапи операції гемісекції зуба», «Етапи операції короно-радикулярної сепарації», «Техніка та етапи проведення периостетомії на верхній та нижній щелепі».

Практичне заняття №16

- Реферат на тему: «Етіологія та патогенез одонтогенного періоститу щелеп».
- Таблиця-схема: «Класифікація одонтогенного періоститу щелеп».

Реферати повинні бути написані від руки обсягом від 5 сторінок формату А4

та мати наступну структуру: вступ, актуальність теми, завдання та результати дослідження, висновки і літературні джерела. При оформленні стендових доповідей слід також наводити посилання на інформаційні джерела.

Перелік теоретичних питань для підготовки здобувачів освіти до підсумкового модульного контролю 2

1. Біль, його компоненти, шляхи передачі до головного мозку. Роль для організму. Реакція організму на біль, операційну травму.
2. Лікарські речовини для місцевого знеболення, їх хімічний склад і механізм дії. Прописи.
3. Пролонгація дії місцевих анестетиків. Судинозвужуючі засоби. Дозування. Прописи. Інтоксикація адреналіном.
4. Види місцевого знеболення в щелепно-лицевій ділянці. Способи виконання.
5. Непритомність, колапс. Клінічний перебіг, допомога стоматологічному хворому в умовах амбулаторії.
6. Загальні ускладнення при місцевій анестезії. Анафілактичний шок. Реанімаційні заходи.
7. Місцеві ускладнення при проведенні анестезії в щелепно-лицевій ділянці: етіологія, патогенез, клінічна картина, допомога, профілактика.
8. Місцеві ускладнення при проведенні анестезії в щелепно-лицевій ділянці. Профілактика, діагностика, лікування.
9. Місцеві ускладнення під час та після ін'єкції анестетика. Профілактика, лікування.
10. Вибір методу знеболення у хворих з алергічним статусом.
11. Потенційоване місцеве знеболення: принципи премедикації, основні інгредієнти лікарських речовин, які входять до складу схем премедикації, недоліки та переваги.
12. Центральна анестезія при виключенні II гілки трійчастого нерва. Зони іннервації, показання, техніка виконання. Профілактика ускладнень.
13. Центральна анестезія при виключенні III гілки трійчастого нерва. Зони іннервації, показання, техніка виконання. Профілактика ускладнень.
14. Туберальна анестезія. Зони дії. Показання. Методика виконання. Можливі ускладнення, їх профілактика та лікування.
15. Інфраорбітальна анестезія. Зони дії. Показання. Методика виконання. Можливі ускладнення, їх профілактика і лікування.
16. Анестезія біля різцевого отвору. Зони дії. Показання. Методика виконання. Можливі ускладнення, їх профілактика і лікування.
17. Плексуальна анестезія. Зони дії. Показання. Методика виконання. Профілактика ускладнень.
18. Пальцевий метод інтраоральної мандибулярної анестезії. Зони дії. Показання. Методика виконання. Профілактика ускладнень.
19. Екстраоральний метод мандибулярної анестезії. Зони дії. Показання. Методика виконання. Профілактика ускладнень.
20. Ментальна анестезія. Зони дії, показання, методика.
21. Торусальна анестезія за Вейсбремом. Зони дії. Показання. Методика

- виконання. Профілактика ускладнень.
22. Анестезія за Берше, Берше-Дубовим. Показання та методика проведення.
 23. Анестезія за Вишневським в підскроневій ямці. Тригеміно-симпатична блокада. Показання. Методика проведення.
 24. Аподактильний спосіб інтраоральної мандибулярної анестезії. Зони дії. Показання. Методика виконання. Профілактика ускладнень.
 25. Знеболення щічного нерва. Види. Зона дії. Методика виконання. Показання.
 26. Види та особливості проведення загального знеболювання під час операцій на щелепно-лицевій ділянці в поліклініці та стаціонарі. Показання та протипоказання.
 27. Фармакологічні препарати для наркозу, механізм їх дії. Нейролептанальгезія. Показання та протипоказання в хірургічній стоматології.
 28. Медикаментозна підготовка (премедикація) хворого до операції на щелепно-лицевій ділянці в умовах поліклініки та стаціонару. Можливі ускладнення потенційованого знеболювання.
 29. Показання та протипоказання до застосування різних видів місцевого та загального знеболювання при операціях на щелепно-лицевій ділянці в умовах поліклініки та стаціонару.
 30. Особливості знеболення у осіб похилого віку.
 31. Особливості знеболення при видаленні зубів у пацієнтів, які хворіли на інфаркт міокарда, цукровий діабет, серцево-судинні захворювання.
 32. Підготовка стоматологічного хворого до оперативного втручання в умовах поліклініки та стаціонару.
 33. Підготовка хворого та порожнини рота до операції видалення зуба.
 34. Особливості підготовки до операції видалення зуба хворих гіпертонічною хворобою, інфарктом міокарда, інсультом, лейкозом.
 35. Операція видалення зуба. Показання та протипоказання.
 36. Етапи операції видалення зуба.
 37. Інструментарій для видалення зубів та коренів на верхній щелепі. Будова та правила користування.
 38. Особливості видалення окремих зубів на верхній щелепі.
 39. Інструментарій для видалення зубів та коренів на нижній щелепі. Будова та правила користування.
 40. Особливості видалення окремих зубів на нижній щелепі.
 41. Знеболення при видаленні верхніх різців.
 42. Знеболення при видаленні верхніх премолярів.
 43. Методики знеболення при видаленні нижніх молярів.
 44. Атипове видалення зубів. Методика альвеолектомії. Ускладнення та лікування.
 45. Місцеві ускладнення при видаленні зубів. Профілактика, діагностика, лікування.
 46. Кровотеча після видалення зуба, її причини, методи зупинки, профілактика.

47. Перфорація дна гайморової пазухи як ускладнення при видаленні зубів. Причини, клініка, діагностика.
48. Тактика лікаря при перфорації дна гайморової пазухи під час операції видалення зуба.
49. Альвеоліт. Етіологія, клініка, діагностика, профілактика, лікування.
50. Хвороби прорізування зубів. Дистопія та ретенція. Клініка, діагностика. Показання та методики видалення зубів.
51. Перикороніти. Причини, класифікація, клініка, діагностика, методики консервативного та хірургічного лікування.
52. Гострі періодонтити. Класифікація, клініка, діагностика і лікування.
53. Причини загострень хронічних періодонтитів, патогенез. Лікування, профілактика ускладнень.
54. Хронічний гранулематозний періодонтит. Клініка та діагностика. Види гранульом, теорії походження епітелію в гранульомах.
55. Хірургічні методи лікування хронічного періодонтиту. Резекція верхівки кореня. Показання, методика виконання, можливі ускладнення, їх профілактика.
56. Хірургічні методи лікування хронічного періодонтиту. Гемісекція, ампутація, реплантація. Показання. Методика виконання. Можливі ускладнення та їх профілактика.
57. Реплантація зуба: одномоментна і відстрочена, показання і протипоказання, методика операції, ускладнення. Типи зрощення кореня зуба з альвеолою.
58. Періостити щелеп: класифікація, етіологія, патогенез, клініка, диференціальна діагностика.
59. Лікування гострого гнійного одонтогенного періоститу щелеп.

Перелік практичних навичок до підсумкового модульного контролю 2

1. Провести опитування хворого та на його основі зробити запис в історії хвороби.
2. Провести обстеження амбулаторного хірургічного стоматологічного хворого та зробити про це запис в історії хвороби.
3. Провести обстеження периферійних лімфатичних вузлів щелепно-лицевої ділянки, шиї та слинних залоз.
4. Встановити попередній діагноз на основі опитування хворого та його обстеження (хворого з періодонтитом, періоститом, остеомієлітом щелеп та флегмоною щелепно-лицевої ділянки).
5. Знати схему та вміти доповісти про хворого викладачеві; обґрунтувати діагноз та скласти план лікування.
6. Підготувати набір інструментарію для обстеження хірургічного стоматологічного хворого.
7. Підготувати набір інструментів для видалення різців на верхній щелепі.
8. Підготувати набір інструментів для видалення кликів на верхній щелепі.
9. Підготувати набір інструментів для видалення премолярів на верхній щелепі.

10. Підготувати набір інструментів для видалення молярів на верхній щелепі.
11. Підготувати набір інструментів для видалення зуба «мудрості» зуба на верхній щелепі.
12. Підготувати набір інструментів для видалення різців на нижній щелепі.
13. Підготувати набір інструментів для видалення кликів на нижній щелепі.
14. Підготувати набір інструментів для видалення премолярів на нижній щелепі.
15. Підготувати набір інструментів для видалення зуба «мудрості» на нижній щелепі.
16. Підготувати набір інструментів для видалення дистопованого зуба «мудрості» на нижній щелепі.
17. Підготувати набір інструментарію для операції розсікання капюшону при перикоронариті 38, 48 зубів.
18. Підготувати набір інструментарію для операції висікання капюшону при перикоронариті 18, 28.
19. Підготувати набір інструментарію для видалення ретенуваних 13, 23 зубів.
20. Підготувати набір інструментарію для видалення молярів на нижній щелепі.
21. Підготувати набір інструментарію для операції резекції верхівки кореня зуба.
22. Підготувати набір інструментарію для реплантації зуба.
23. Підготувати набір інструментарію для коронорадикулярної сепарації.
24. Підготувати набір інструментарію для ампутації кореня.
25. Підготувати набір інструментарію для гемісекції зуба.
26. Підготувати набір інструментарію та медикаментозних засобів для зупинення луночкової кровотечі після видалення зуба.
27. Підготувати набір інструментарію, необхідного для розсікання тканин при періоститі.
28. Вміти виконати будь-який вид місцевого знеболення в щелепно-лицевій ділянці.
29. Провести типову операцію видалення зубів або їх коренів.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – підсумковий модульний контроль (ПМК).

Система поточного та підсумкового контролю

Контроль знань з вивчення дисципліни проводиться у вигляді:

поточного контролю, що здійснюється на кожному практичному занятті й дає змогу виявити рівень засвоєння окремих елементів навчального матеріалу; **тематичного контролю, рубіжного контролю** – проводиться після завершення певного етапу навчання на практичних підсумкових заняттях – відповідно до конкретних цілей змістових модулів, **підсумкового модульного контролю** — слугує для перевірки й оцінювання знань, умінь і навичок з кожного модуля навчальної дисципліни шляхом тестування і контролю практичних навичок.

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки здобувачів освіти: тестовий контроль; розв'язування ситуаційних задач; структуровані письмові роботи; структурований за процедурою контроль практичних навичок та умінь відповідно до переліку практичних навиків до кожного заняття;

Оцінювання поточної навчальної діяльності здобувача здійснюється на кожному занятті за чотирибальною (традиційною) шкалою з урахуванням стандартизованих, узагальнених критеріїв оцінювання знань здобувачів вищої освіти, наведених у таблиці.

Стандартизовані узагальнені критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти в ПДМУ

За 4-бальною шкалою	Оцінка в ЕКТС	Критерії оцінювання
5 (відмінно)	A	Здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили, володіє не менш ніж 90% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
4 (добре)	B	Здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартизованих ситуаціях, самостійно виправляє помилки, кількість яких незначна, володіє не менш ніж 85% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	C	Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом науково-педагогічного працівника, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок, володіє не менш ніж 75% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
3 (задовільно)	D	Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень з допомогою науково-педагогічного працівника може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих, володіє не менш ніж 65% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	E	Здобувач освіти володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні. володіє не менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
2 (незадовільно)	FX	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину матеріалу, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	F	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.

Максимальна кількість балів за поточну навчальну діяльність здобувача освіти складає **120 балів**.

Оцінювання самостійної роботи: Оцінювання самостійної роботи здобувачів освіти, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті.

Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюється при підсумковому модульному контролі.

Після проведення останнього заняття, що передує підсумковому модульному контролю, підраховується середня оцінка здобувача освіти за традиційною 4-бальною шкалою, яка отримана протягом поточних занять, що належать до цього модулю (з точністю до сотих балу), з подальшою конвертацією у багатобальну. Конвертація проводиться згідно з уніфікованою таблицею де максимум становить 120 балів.

Підсумковий модульний контроль здійснюється по завершенню вивчення всіх тем модуля (змістовних модулів) на останньому занятті з модуля. До підсумкового контролю допускаються здобувачі освіти, які виконали всі види робіт, передбачені навчальною програмою, і при вивченні модуля набрали кількість балів, не меншу за мінімальну, що становить 72. Форма проведення підсумкового модульного контролю є стандартизованою і включає контроль теоретичної і практичної підготовки, визначеною на підставі робочої навчальної програми з хірургічної стоматології.

Здобувачі вищої освіти які під час вивчення модуля, з якого проводиться підсумковий контроль, мали середній бал поточної успішності від 4,50 до 5,0 звільняються від складання ПМК і автоматично (за згодою) отримують підсумкову оцінку згідно з таблицею відповідності, при цьому присутність здобувача освіти на ПМК є обов'язковою.

Підсумковий модульний контроль проводиться стандартизовано і включає контроль теоретичної і практичної підготовки. Теоретична частина ПМК складається з 40 тестових завдань (кожен по 1 балу – всього 40 балів), 2-х теоретичних питань та 2-х практичних завдань, які оцінюються по 10 балів. Практична підготовка оцінюється за вмінням здобувача освіти виконувати основні стоматологічні маніпуляції на фантомах з виконання анестезій, операції видалення зуба, вибору інструментарію, оперативного доступу до осередку запалення. Всього 80 балів. **Підсумковий модульний контроль** зараховується здобувачу освіти, якщо він набрав не менше 50 балів з 80 можливих. Оцінка за модуль розраховується як сума балів за поточну успішність і підсумковий модульний контроль. **Разом** максимальна сума балів за кожен модуль – 200.

Здобувач освіти, який за результатами складання ПМК отримав результат менший за 50 балів, зобов'язаний перескласти ПМК згідно з графіком не більше 2-х разів.

Уніфікована таблиця відповідності балів за поточну успішність – балам за ПМК, екзамен та традиційній чотирьохбальній оцінці

Середній бал за поточну успішність (А)	Бали за поточну успішність модуля (А×24)	Бали за ПМК модуля (А×16)	Бали за модуль та/або екзамен (А×24+А×16)	Категорія ЄКТС	За 4-бальною шкалою	
2,00	48	32	80	F FX	2 незадовільно	
2,1	50	34	84			
2,15	52	34	86			
2,2	53	35	88			
2,25	54	36	90			
2,3	55	37	92			
2,35	56	38	94			
2,4	58	38	96			
2,45	59	39	98			
2,5	60	40	100			
2,55	61	41	102			
2,6	62	42	104			
2,65	64	42	106			
2,7	65	43	108			
2,75	66	44	110			
2,8	67	45	112			
2,85	68	46	114			
2,9	70	46	116			
2,95	71	47	118			
3	72	50	122			E
3,05	73	50	123			
3,1	74	50	124			
3,15	76	50	126			
3,2	77	51	128			
3,25	78	52	130	D	3 задовільно	
3,3	79	53	132			
3,35	80	54	134			
3,4	82	54	136			
3,45	83	55	138			
3,5	84	56	140	C		4 добре
3,55	85	57	142			
3,6	86	58	144			
3,65	88	58	146			
3,7	89	59	148			
3,75	90	60	150			
3,8	91	61	152			
3,85	92	62	154			
3,9	94	62	156			
3,95	95	63	158			
4	96	64	160	B	4 добре	
4,05	97	65	162			
4,1	98	66	164			
4,15	100	66	166			
4,2	101	67	168			

4,25	102	68	170		
4,3	103	69	172		
4,35	104	70	174		
4,4	106	70	176		
4,45	107	71	178		
4,5	108	72	180	А	5 відмінно
4,55	109	73	182		
4,6	110	74	184		
4,65	112	74	186		
4,7	113	75	188		
4,75	114	76	190		
4,8	115	77	192		
4,85	116	78	194		
4,9	118	78	196		
4,95	119	79	198		
5	120	80	200		

Методи навчання

Організація навчального процесу здійснюється відповідно до вимог європейської кредитно трансферної системи організації навчального процесу.

Викладання дисципліни забезпечується наступними методами:

- **вербальні**, що забезпечують **сприймання і засвоєння** знань здобувачам освіти (лекція, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж);
- **наочні** (спостереження, ілюстрація, демонстрація);
- **практичні для застосування знань і набуття й закріплення умінь і навичок** (різні види стоматологічних маніпуляцій на фантомах, виконання мануальних робіт);
 - мозковий штурм, рольові ігри, клінічні кейси, дебати;
 - **перевірки й оцінювання знань, умінь і навичок**;
 - виконання самостійної роботи здобувачів освіти (СРС), що передбачена в тематичних планах у вигляді тем для самостійного вивчення та контролюється на підсумковому модульному контролі;
 - **заохочення** за наукові публікації або призові місця за участь у олімпіаді з дисциплін серед ВНЗ України, студентських конференціях тощо.

Максимальна ефективність навчання досягається за умови системного поєднання даних методів.

Методи контролю

Стандартизовані методи контролю, що оцінюють теоретичну і практичну підготовку здобувача освіти згідно з вимогами робочої програми: усний, письмовий, тестовий, комп'ютерний, використання тестів формату інтегрованого ліцензійного іспиту «Крок», самоконтроль та самооцінка – в обсязі програмного матеріалу з дисципліни.

Види контролю: попередній, поточний, підсумковий, підсумковий модульний контроль, семестрова підсумкова атестація.

Методичне забезпечення

1. Основна та додаткова література.
2. Методичні розробки лекцій з дисципліни.
3. Методичні вказівки для самостійної роботи здобувачів освіти під час підготовки до практичних занять.
4. Тестові та контрольні завдання до практичних занять.
5. Перелік питань до підсумкового модульного контролю.
6. Мультимедійні презентації лекцій.

Рекомендована література

Базова:

1. Хірургічна стоматологія та щелепно-лицева хірургія / Під ред. В.О. Маланчука. Том 1 – К.: Медицина, 2011. – 672 с.
2. Бернадський Ю.Й. Основи щелепно-лицевої хірургії і хірургічної стоматології. К. Спалах, 2003. - 512 с.
3. Митченко В.І., Панькевич А.І. Пропедевтика хірургічної стоматології Навчальний посібник для здобувачів освіти стоматологічних факультетів III-IV рівнів акредитації. – Вінниця: “Нова книга”, 2004. – 272 с.

Допоміжна:

1. Тимофєєв О.О. Щелепно-лицева хірургія. – 3-є перероблене і доповнене видання – К.: ВСВ Медицина, 2022. – 792 с.

16. Інформаційні ресурси

1. Офіційний Web-сайт ВДНЗУ «Полтавського державного медичного університету» <http://www.umsa.edu.ua>
2. Електронні інформаційні ресурси вузівської бібліотеки:
 - Електронний каталог бібліотеки.
 - Інформаційно-довідникові джерела: енциклопедії, довідники, словники
 - Навчальні електронні видання і ресурси: посібники, що містять систематизований матеріал в рамках програми навчальної дисципліни.
3. Інформаційні ресурси в мережі Інтернет:
 - 3.1. Інтернет каталоги і колекції посилань.
 - 3.2. Медичні web- сервери і web-сторінки.
 - 3.3. Бази даних.
 - 3.4. Архіви електронних текстів і віртуальні бібліотеки.
 - 3.5. Бібліографічні посібники.
 - 3.6. Медичні організації (асоціації, наукові товариства).
 - 3.7. Науково-дослідницькі центри та інститути.
 - 3.8. Медична освіта.
 - 3.9. Лікувальні заклади.
 - 3.10. Новини.
 - 3.11. Корисні посилання:
 - <http://nashol.com/2011041354397/propedevtika-stomatologicheskikh-zabolevanii-skorikova-l-a-volkov-v-a-bajenova-n-p.html>
 - http://dental-ss.org.ua/load/kniga_stomatologia/terapevticheskaja/8
 - <http://ru.bookos.org/g/%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%>

- <http://www.booksmed.com/stomatologiya/153-terapevticheskaya-stomatologiya-borovskij.html>

Розробники:

к. мед. н., доц. Панькевич А.І. _____

к. мед. н., доц. Колісник І.А. _____

к. мед. н., доц. Гоголь А.М. _____